

Voor de twee andere musketiers en D'Artagnan

Verbeeck, Lydia
Vingervlug

© 2018 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Rijnkaai 100/A11, B-2000 Antwerpen en Lydia Verbeeck
Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Davidsfonds' is het
geregistreerde merk van Davidsfonds vzw,
Quinten Metsysplein 12, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Amsterdam
www.newbookcollective.com

Eerste druk april 2018

Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Opmaak binnenwerk: Sin Aerts

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm
of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 5908 932 7
D/2018/0034/189
NUR 301

Vingervlug. Een aanraking als de vleugelslag van een vlinder.

Slechts nu en dan kwam er een reactie: een opgetrokken wenkbrauw, een korte zoekende blik, het draaien van een hoofd. Ergens was er het besef dat er iets was gebeurd. Maar niemand wist wat. Het was niets. Inbeelding. Zo dacht men.

Het moeilijkste was het oordeel.

Er waren mensen die sympathiek leken, maar in feite wraakzuchtig of geniepig waren. Of alleen hun eigenbelang dienden. Hypocrieten waren heel bedreven in het voorwenden van normen die niet de hunne waren.

Maatstaven voor een goed mens waren een vriendelijke blik, een onverwachte glimlach, een zachte stem, een uitgestoken hand.

Wikken en wegen in niet meer dan drie tellen.

En uitvoeren.

Al gauw bleek dat het werd gewaardeerd.

1.

Er was iemand dood moeten gaan om van hem een tevreden mens te maken. Dat schoot Sander door het hoofd toen hij die ochtend midden oktober 1813 de Kleine Nete volgde, dwars door de binnenstad van Lier. Al bleef hij niet lang bij die gedachte hangen. Voor een jongeling die amper de baard in de keel was ontgroeid, leek het leven simpel: de een maakte plaats voor de ander, en hij was de ander.

De zon kroop langzaam boven de huizen uit. Nu was het nog fris, maar het beloofde alweer een mooie dag te worden, de zoveelste op rij. De zon had niet veel kracht meer, maar hield koppig stand. De herfst hield de herinnering aan de zomer vast zolang het kon.

Hij stapte flink door, want hij wilde niet te laat komen. Vroeger had hij zich daar niet druk over gemaakt. Toen was hij het hulpje dat moest springen voor de bevelen van Janus, de opzichter van de grote rosmolen van de katoenspinnerij. Maar nu was het gedaan met springen. Hij was zelf een Janus geworden. Voorlopig had hij nog geen hulpje en was zijn rosmolen een bescheiden exemplaar, maar waarom zou het geen opstap zijn naar iets groters?

Vorige week werd hij bij de directeur geroepen. Dat beloofde niet veel goeds. Maar in plaats van op zijn donder te krijgen, vroeg meneer Provoost hem:

‘Hoe oud ben je nu?’

‘Vijftien, directeur.’

‘Mmm.’

Waarop Provoost hem een tijdje peinzend aankeek. Sander was eigenlijk veertien, maar voor hij het wist, had hij vijftien gezegd. Dat werd hij over elf maanden. De laatste jaren had hij een groeispurt doorgemaakt. Hij was nog wat stakerig, maar alle tekenen wezen erop dat zijn schouders in de breedte zouden uitgroeien. Dat gecombineerd met zijn brutale oogopslag maakte dat mensen hem met enige behoedzaamheid benaderden, alsof hij een jong was waarvan men niet zeker was of het tot een wolf of een goedge hond zou uitgroeien.

Ten Sande, de rechterhand van Provoost, zei:

‘Janus zegt dat hij te vertrouwen is en dat hij weet hoe hij met paarden om moet gaan.’

Sander geloofde zijn oren niet: Janus die iets goeds over hem zei!

‘De rosmolen van de drukkerij heeft een nieuwe opzichter nodig. Je weet waarschijnlijk wel dat de oude overleden is?’

Dat had Sander horen zeggen, en ook dat het de man zijn eigen schuld was dat hij een stamp van een paard had gekregen en ongelukkig ten val was gekomen.

‘Drie paarden: twee in de molen en een reserve in de stal. Wat denk je? Kun je het aan?’

Natuurlijk kon hij het aan. Natuurlijk! Hij kon alles aan. De hele wereld als het moest.

Hij hoorde Ten Sande zeggen dat er onmiddellijk een jongen gezocht zou worden om hem bij Janus te vervangen. Het zou geen probleem zijn om dat tegen de volgende dag te regelen.

‘Een jongen van een jaar of tien.’

‘En jij begint morgen dus onder kleurmeester Van Es.’

Het was nu zijn vierde dag en hij genoot nog steeds van zijn nieuwe functie. Hij liep rechter dan een week geleden, de

schouders breed, de neus in de wind en een glimlach om de mond. Nu en dan werd hij ingehaald door mannen, vrouwen en kinderen. De meesten werkten net als hij in katoenfabriek De Heyder, in de volksmond 'het groot fabriek' genoemd. Het waren wevers die zich naar de weverij in het voormalige klooster Vredeberg haastten, en ververs of drukkers die onderweg waren naar de ververij in het Hof van Santhoven. De spinners liepen in de tegengestelde richting, naar het vroegere klooster van Sion. Zelf was hij op weg naar het Hof van Santhoven. 's Ochtends werd er niet veel gepraat. De meesten leken nog niet goed wakker. Soms werd er een groet gewisseld. Vaak bestond die uit niet meer dan een gebaar.

Er kwam een joch naast hem lopen. Het was Kobe, een blokdrucker die motieven stempelde op gekleurde weefsels met grote, handgesneden blokken. Kobe leek wel een speelse jonge hond. Hij ginnegapte over alles en nog wat, niet het minst over Sander, die nu deed alsof hij volwassen was, hoewel hij maar een paar jaartjes ouder was dan hij. Kobe gaf Sander een speelse por, waardoor die bijna zijn evenwicht verloor en in het water kukelde. Sander gaf een por terug en zo liepen ze verder, elkaar steeds uitdagend.

Net voor ze de brug bereikten die toegang gaf tot de Kerckhofstraet, moesten ze plaats maken voor een open rijtuig dat hen in volle vaart voorbij stooft.

Sander vloekte terwijl hij zich met een sprong in veiligheid bracht en Kobe met zich meetrok. De inzittenden joelden. Waarschijnlijk kwamen ze recht van een plek waar ze de hele nacht hadden gefeest.

Sander keek hen geërgerd na. Tegelijk lag er iets van jaloezie in zijn blik.

Niet veel later werden ze omringd door een groepje luid-

ruchtige voetgangers die waarschijnlijk ook van het feest kwamen. Er werd wat geduwd en getrokken. Iemand sloeg hem kameraadschappelijk op de schouder en een vrouw zei ‘*chéri*’ tegen hem. Hij kreeg het er helemaal warm van.

Toen ze op de Vismarkt waren aangekomen, maakten ze zich uit het groepje los en liepen het Hof van Santhoven in. Op de binnenplaats liet hij Kobe achter en ging de stal in. Hij zette er zijn knapzak in een hoek en vulde de ruiven van de paarden. De dieren begonnen onmiddellijk te eten. Vandaag koos hij Bles uit om te werken. Hij gaf haar een klopje op haar dikke achterwerk.

‘Opschieten, meid’, zei hij.

Als tweede paard koos hij Kaat, de oudste van het drietal. Mona mocht het er vandaag eens van nemen. Zij bleef lekker in de stal.

Kleurmeester Michael Van Es kon zich pas ontspannen als hij zijn ronde achter de rug had. Elke ochtend begon hij in de drukkerij, waar hij keurend zijn oog liet gaan over de jonge blokdruckers en de ervaren kracht die de halfautomatische cilinderdruckers bediende die door de rosmolen werd aangedreven. Soms sprak Jozef, de houtsnijder die nieuwe blokken sneed, of Jean-Louis, de graveur die rollen voor de drukpers graveerde, hem aan over een nieuw ontwerp. Vervolgens liep hij naar de droogoven, waar het geverfde weefsel over lange stokken gedrapeerd hing te drogen, en wees aan wat er die dag kon worden bedrukt. Daarna liep hij de ververij in. Er stonden verscheidene kuipen op te warmen op houtvuurtjes. Mensen die er niet aan gewend waren, vonden de geuren die eruit opstegen om het zacht uit te drukken onaangenaam, maar voor Van Es waren ze de geur van stabiliteit.

Hij liep naar het achterste gedeelte, waar de blauwververij was, hij de beitsen samenstelde en experimenteerde met pigmenten. Voor weefsel in kleurstof werd gedompeld, werd het met beits behandeld. De samenstelling ervan was geheim en kon variëren. Een goede beits zorgde ervoor dat geverfde weefsels kleurecht waren.

Alles ging zijn gewone gangetje tot geschreeuw de rust verstoorde. Van Es beende de ververij uit op zoek naar de bron van de onrust. Het geroep kwam van de binnenplaats, waar de rosmolen stond. Een jongeman hield er een oogje in het zeil terwijl hij zijn andere taken uitvoerde. Die waren legio. Hij was het manusje-van-alles, al dacht hij er zelf waarschijnlijk anders over. Sander heette hij. Van Es had liever een wat oudere arbeider gehad, maar Provoost had hem deze jonge kerel gestuurd.

Sander brulde verwensingen terwijl hij naar het ding staarde dat hij uit zijn knapzak had gehaald. Verlekkerd had hij naar het eindje gebraden worst gezocht dat hij er die ochtend in had gestopt, een restje van zijn maal van de vorige avond. Maar het eerste wat hij te pakken had gekregen, was van een heel andere orde. In zijn handpalm lag een smerig botje. Het was geen afgekloven kippenbout, ook geen bot van een konijn, dat zou hij herkennen. Het stonk als een rottend kreng en had zijn worst bedorven. Dat maakte hem woest. Er kon maar één dader zijn. Hij haastte zich naar de drukkerij, regelrecht naar Kobe.

‘Nu ben je te ver gegaan!’

‘Wat zou ik dan hebben gedaan?’ lachte de jongen.

‘Dat weet je goed genoeg’, snauwde Sander. ‘Blijf met je poten van mijn knapzak.’

‘Hè?’

Sander gaf de blokdrukker zo’n forse duw dat hij wankelde

en op zijn achterste op de vloer terecht kwam.

Nu was Kobe best een redelijk baasje. Als hij aan iets schuldig was, en dat gebeurde geregeld, dan deed hij niet moeilijk, maar deze keer was hij zo onschuldig als een pasgeboren wicht. Hij ervoer het dan ook als hoogst onrechtvaardig en kwam meteen in opstand.

‘Zot!’

Hij krabbelde overeind en stormde op zijn aanvaller af.

‘Wat is dat hier?’ donderde Van Es, die met grote passen kwam aangelopen.

Hij had een ietwat gedrongen figuur, een vierkant gezicht en blauwe ogen die meestal vriendelijk keken, maar nu was zijn blik geërgerd.

‘Dit!’ schreeuwde Sander, die Kobe met moeite had ontweken. Er lag iets smerigs in zijn handpalm. Het was smal, lichtbruin, nog geen duim lang en het stonk. Kobe was intussen zo opgefokt dat hij van geen ophouden wist en uithaalde. Met een boog vloog het vieze ding door de lucht. De omstanders zagen het in een verfbak met azuurblauw vallen en erin wegzakken.

‘Zie nu!’ riep de jonge blokdrukker die er aan het werk was verontwaardigd uit. ‘Zie nu wat je hebt gedaan!’

‘Blauw’, grinnikte Michael Van Es. ‘Mooi azuurblauw was het toen het uit de verfbak werd opgevist.’

‘Maar wat was het?’ vroeg Sofia, zijn echtgenote.

Ze zaten te eten. De gordijnen voor het raam waren dichtgetrokken. Aan een ketting boven de tafel brandde een olielamp. In het licht ervan glinsterden in haar haardos zilveren haren tussen de donkerbruine. Ze was de laatste jaren flink aangekomen, maar het gaf haar gezicht een zachte ronding, wat hielp tegen de rimpels.

‘Een stinkend botje van een of ander beest, er hing nog rottend vlees aan. De drukkerij heeft minuten stilgelegen.’

‘Och ja, die jonge knullen.’

Wat later goot ze heet water voor de vaat in een teil uit de ketel die altijd op de buiskachel stond. Michael nam een tabaksdoos en een pijp uit een la. ’s Avonds rookte hij altijd één pijp. Na het avondmaal zocht hij zijn gemakkelijke stoel op. Als de vaat aan kant was, kwam Sofia erbij zitten. Ze nam dan wat snuiftabak uit een metalen blikje, legde hem in het kuiltje tussen haar duim en wijsvinger en snoof hem op. Veel dames snoeven de hele dag door, maar Sofia beperkte zich tot ’s avonds, als ze gezellig met een handwerkje bij een pijprokende echtgenoot zat. Vanavond naaide ze de zoom van een jurk.

‘Er hing vandaag een eigenaardige sfeer in de stad’, merkte ze op.

‘Wat bedoel je?’ vroeg Michael.

Hij had niets gemerkt. Integendeel. Gedoe om een azuurblauw botje werkte iedereen op de lachspieren. In de ververij en de drukkerij had de sfeer niet stuk gekund.

‘In de wachtpost op de Grote Markt was het een komen en gaan van gendarmes en militairen.’

‘Dat gebeurt wel meer.’

‘Dat is waar. Maar ze keken allemaal... hoe moet ik het zeggen... Grimmig’, zei ze ten slotte.

‘Grimmig’, herhaalde Michael op goedmoedig spottende toon.

Sofia staarde peinzend voor zich uit.

‘Of nerveus. Ja, eerder nerveus’, mompelde ze. ‘Maar ik zal het mij wel hebben verbeeld.’

‘Ik denk het ook’, knikte Michael.

Hij genoot van zijn pijp en van dit vredig bij elkaar zit-

ten in hun gerieflijke huis, een uit het rijtje dat Peter-Jan De Heyder drie jaar geleden op het voorplein van de spinnerij had laten bouwen voor de meesterknechten. Er waren ook kleinere arbeiderswoningen opgetrokken vlak buiten het terrein van de spinnerij, als zoethoudertjes voor de beste spinners.

Het zou helemaal ideaal zijn geweest als ook Clara, hun dochter, erbij had gezeten. Maar ideaal was iets nooit en volwassen kinderen zwermden nu eenmaal uit, daar hadden ouders zich bij neer te leggen. Dus had hij het zichzelf afgeleerd daar ongelukkig over te zijn, al vond hij dat Clara wel erg ver weg was getrokken. Ze was haar geliefde, Jan-Frederik, gevolgd naar Schotland. Hij was uit het leger van Napoleon gedeserteerd. Er zat voor hem niets anders op dan het continent te verlaten, wilde hij niet worden terechtgesteld.

Zonder dat ze het hadden benoemd, was ook Sofia in gedachten bij hun dochter. Ze hoopte maar dat Clara de waarheid schreef als ze beweerde dat het uitstekend met hen ging. Het was trouwens alweer even geleden dat ze een brief hadden ontvangen.

Ze sprak aarzelend haar twijfel uit.

‘Waarom zou ze liegen?’ vroeg Michael verbaasd. Zeiden de zeldzame brieven uit Schotland zijn vrouw meer dan hemzelf? Wat had Sofia tussen de regels gelezen?

Zo zaten ze daar allebei in gedachten verzonken tot het tijd was om naar boven te gaan. Sofia was klaar met de jurk. Morgen zou ze die strijken en afleveren. Sinds haar inwonende schoonouders waren overleden, naaide ze voor enkele rijke dames. Vroeger had ze daar geen tijd voor en moest ze zelf jurken voor haar en voor Clara laten naaien.

Clara. Alweer. Ze kreeg haar niet uit haar gedachten.

2.

Van Es was altijd vroeg wakker. Vaak had hij het idee dat hij geen oog had dichtgedaan, maar Sofia verzekerde hem dat hij uren had gesnurkt - wat betekende dat ze zelf had wakker gelegen, anders kon ze dat niet weten. 's Ochtends discussieerden ze of het waar was of niet. Goedmoedig geplaagd dat eindigde met:

‘Dan ga ik maar.’

Waarna Michael naar het Hof van Santhoven vertrok en in gedachten overliep of er vandaag iets op het programma stond dat zijn bijzondere aandacht vroeg. Dat was niet zo. Het beloofde een kalme dag te worden. De zoveelste op rij. Hij zou er blij om moeten zijn. Dat was hij ook. Echt. Maar diep vanbinnen groeide een zekere onrust. Liepen de zaken niet te goed? Was het de stilte voor de storm? Michael riep zichzelf tot de orde. Wat haalde hij zich in zijn hoofd?

Sofia liet voorzichtig het strijkijzer over de jurk glijden waaraan ze gisteravond het laatste steekje had genaaid. Ze was tevreden met het resultaat. Het was een model volgens de laatste mode, met een hoge taille en een vierkante halsuitsnijding in een soepele blauwe stof met een lichtgrijs motiefje. Even later was de jurk klaar en wikkelde ze hem in een doek die ze met spelden vastzette. Ze zette haar hoedje op, nam haar handtas, drapeerde het pak met de jurk over een arm en verliet haar woning.

Ze kon door de snel aangroeiende Kluizewijk lopen, ook wel het Looks genoemd, of de Nieuwe Kluiwestraat volgen. Ze koos voor de laatste mogelijkheid. De Kluizewijk kreeg een

steeds slechtere naam. Michael vond dat ze er beter wegbleef. Er woonden vooral arbeiders van 't groot fabriek, dicht oopengepakt in beluiken, verstoken van enig comfort. Er werd veel gedronken en het ging er soms ruig aan toe.

Aanvankelijk stapte ze flink door, maar al gauw vertraagde ze haar pas omdat de jurk begon door te wegen. Er was dan ook heel wat stof in gekropen, vooral in het voorpand van de rok. De opdrachtgeefster was zwanger, voor de twaalfde keer. Sofia, bij wie het maar één keer was gelukt, vond dat het niet eerlijk was verdeeld: wat de ene vrouw te veel had aan kinderzegen, had de andere te weinig. Maar men moest het leven nemen zoals het kwam en zij had een prachtige dochter gekregen.

Wat later bereikte ze de Grote Markt. Ze liep achter het stadhuis door en draaide een zijstraat in. Haar doel was een groot herenhuis aan haar linkerkant. De trekbel klingelde hoorbaar tot buiten. De dienstbode die openmaakte, zag er gegagiteerd uit. Ofwel had ze zich gehaast, ofwel had ze vlak ervoor met iemand staan ginnegappen, dacht Sofia terwijl ze de brede gang inliep. Het was echter geen van beide. Ze zag het meisje geïmponeerd opkijken naar een gestalte die statig de indrukwekkende trap af schreed. Het was de heer des huizes, meneer Georg Bergmann. Hij was gekleed in een militair uniform, een degen aan zijn zijde.

‘Pas op. Als de klok drie keer slaat, blijft je mond openstaan, Paulette’, zei hij grinnikend tegen de dienstbode.

Die werd hoogrood en maakte een nerveuze halfslachtige kniebuiging. De man knikte naar Sofia en liep een kamerdeur door. Ze hoorde hem zeggen:

‘Het past nog, lieve. Na al die jaren. De wonderen zijn de wereld niet uit.’

Sofia had hem al een paar keer op straat gezien. Toen was

hij gekleed in een jacquet en had hij een zwarte buishoed op het hoofd, op-en-top een heer. Er werd over hem gefluisterd, wist ze. Hij zou zijn vrouw hebben geschaakt omdat haar familie bezwaar had tegen hun huwelijk, en ook zou hij een hoge krijgsgevangen officier uit Nassau zijn die door de Franse republikeinen naar Lier was gestuurd. Sofia wist niet wat er van aan was. Misschien waren het roddels. Maar hadden die niet vaak een greintje waarheid in zich?

‘Wacht hier’, zei de dienstbode en ze liep ook de kamer in.

Sofia hoorde een kinderstem bewonderende kreetjes slaken.

Even later kwam de dienstbode terug en vroeg Sofia haar te volgen. Ze liep de gang door en liet haar binnen in een ruime, zonnige kamer die uitkeek op de tuin.

‘Mevrouw komt dadelijk.’

De jurk woog zwaar door, maar Sofia durfde ze niet neer te leggen. Ze was gespannen, bang iets te doen of zeggen waaraan de vrouw des huizes aanstoot zou nemen. Voor haar huwelijk was de dame freule von Zinnig. De Franse republikeinen mochten dan wel korte metten gemaakt hebben met de adel, sinds Napoleon aan de macht was, kwamen edelen weer voor hun afkomst uit.

Even later zeilde de dame hoogzwanger de kamer binnen, een druk pratend jongetje achter haar aan.

‘Gaat papa vechten? Gaat hij iemand aan zijn degen rijgen?’

‘George, ga in de tuin spelen of naar de kinderjuf, bij de anderen’, zei zijn moeder op gekwelde toon. ‘Vooruit, je bent onbeleefd. Er is bezoek.’

Het jongetje merkte Sofia nu pas op. Hij keek nieuwsgierig naar het pak over haar arm en vroeg:

‘Zit daar ook een uniform in? Mag ik het zien?’

‘George! Wat heb ik gezegd? Wegwezen!’

Het jongetje holde de kamer uit. Hij heette George naar zijn vader, die echter op zijn Duits ‘Georg’ werd genoemd.

‘Mijn jurk is klaar?’

‘Jazeker, mevrouw Bergmann.’

‘Legt u ze daar maar neer.’

Sofia legde het pak op tafel, maakte de spelden los en sloeg de doek open.

‘Wilt u ze nog passen, mevrouw?’

De dame had een afwezige blik in de ogen. Pas toen Sofia haar vraag herhaalde, antwoordde ze:

‘Het ziet er in orde uit. Laat u uw rekening maar achter. Die wordt op het einde van de maand voldaan.’

En weg was ze. Een paar tellen later stond Sofia ietwat beteuterd op straat. Alles samen was ze hoogstens tien minuten binnen geweest. Het gaf haar een onvoldaan gevoel, maar ze zette het van zich af en dacht aan haar volgende bestemming. Ze had vandaag nog een klant in een van de voornaamste huizen op het plein: Elisabeth Stracke, de vrouw van de notaris.

Sofia stak de Grote Markt over. Ze was zowat halverwege toen ze een samenshooling voor het stadhuis opmerkte. Het waren vooral mannen, maar hier en daar stond ook een vrouw, waardoor ze niet aarzelde zich onder de aanwezigen te mengen. Ze zag dat er op de hardstenen pui een mededeling was aangeplakt. Iemand las hardop de Franse tekst die erop stond gedrukt en vertaalde hakkelend.

‘Wie zegt dat het klopt? Misschien staat er wel iets heel anders’, riep een man.

Er klonk hoopvol gemompel. De vertaler protesteerde. Als ze het beter wisten, dat ze dan hun gang maar gingen.

Een heer kwam naderbij en zei:

‘Het is juist wat *monsieur* zegt. Alle mannen van de genoemde geboortejaren hebben de eer te worden opgeroepen voor *la Grande Armée* van Bonaparte. Onze *empéreur* heeft hen nodig. *Vive Bonaparte!*’ Toen draaide hij zich om en liep met kordate pas weg.

Iedereen bleef zwijgen tot hij op veilige afstand was. Toen barstten ze los. Vooral degenen die tot de opgeroepen geboortejaren behoorden, zetten een grote mond op. Geen haar op hun hoofd die eraan dacht te vertrekken. De anderen knikten meelevend en gaven hen gelijk.

Kanonnenvoer, dat zouden ze zijn. Er waren geruchten dat Napoleon in Rusland bijna was afgeslacht. Moesten zij de soldaten vervangen die het leven hadden gelaten? Voor geen geld gingen ze! Ze waren toch niet gek?

Maar je zag aan de gezichten dat iedereen wist waar het op uit zou draaien. Als het zover was, zouden ze gaan. Er zou niets anders voor hen op zitten. Het zou niet de eerste keer zijn. Er waren de laatste jaren al een paar keer zonder loting grote groepen opgeroepen. Hoeveel tijd was er nog? Dat stond niet vermeld. Het zou nog worden meegedeeld, maar de mannen moesten zich klaar houden om onmiddellijk te vertrekken.

Sofia maakte zich uit het gedrum los. Ze was van streek, maar tegelijk ook opgelucht. Michael ontsprong de dans. Zijn geboortejahr stond niet in het lijstje. Ineens dacht ze aan meneer Bergmann, die zijn oude uniform had aantrokken. Zou hij als krijgsgevangen officier gevorderd zijn?

De woning van notaris Stracke bevond zich naast de Franse wachtpost. Terwijl ze ernaartoe liep, herinnerde Sofia zich het nerveuze heen-en-weergeloopt van de vorige dag.

In de woning van de notaris was van de opgewonden sfeer

op het marktplein niets te merken. Een jonge meid was er bezig de brede gang te schuren. Het was een tenger meisje met een smal, fijnbesneden gezichtje. Ze zou knap geweest zijn als er geen dwaze glimlach om haar mond had gelegen. Ze goot een beetje te enthousiast een emmer water over de tegels uit. Sofia kreeg er een geut van op haar kledij. Haastig kwam van achteraan in de gang een dienstbode aangelopen en kafferde het meisje uit.

‘Bied mevrouw je verontschuldigen aan, Birgitta.’

Pas nu leek het meisje door te hebben wat er was gebeurd. Ze keek eerder verbaasd dan beschaamd over haar onhandigheid.

‘Het is niet erg’, zei Sofia snel. ‘Het droogt wel.’

Ze glimlachte geruststellend naar het onhandige meisje, dat in een poging om plaats te maken tegen haar aanliep, en volgde de dienstbode naar de woonvertrekken op de eerste verdieping.

Mevrouw Elisabeth Stracke, voor haar huwelijk Elisabeth Engels, zat er met een handwerkje in de salon, een ruime kamer met hoge ramen.

‘Haal je mijn zuster?’

Emmy Engels woonde er sinds kort in. Na het noodlottige ongeluk in augustus 1812 waarbij hun ouders het leven lieten, had ze aanvankelijk geweigerd in te trekken bij haar zus en schoonbroer. Men had haar laten betijen, hoewel het hoogst ongebruikelijk en onfatsoenlijk was dat een jonge vrouw alleen woonde met slechts Marie en Birgitta, de kokkin en haar idiote dochter, als gezelschap. Pas in juli 1813 kwam er een einde aan die toestand toen de nieuwe hoofdonderwijzer de woning wilde betrekken.

De dienstbode kwam met de jongere zuster de kamer in.

Het was een beeldschone jongedame. Dat was Elisabeth Stracke ook. Zij was getrouwd met notaris Jean-Baptist Stracke, een huwelijk boven haar stand. Als hoofdonderwijzer schurkte haar vader tegen de club van notabelen aan, maar er echt bij horen deed hij niet. Elisabeth was echter *une beauté pur sang*. Daardoor had ze de notaris kunnen strikken.

Er werd gefluisterd dat de jongere zuster, *mademoiselle* Emmy, vreemd deed. Sommigen beweerden zelfs dat ze knettergek was en dat de notaris haar in een gesticht wilde stoppen, maar het niet deed omwille van zijn echtgenote.

‘Wat nu weer, Elisabeth? Ik wou dat je mij met rust liet.’

‘Laat je maten nemen, Emmy. Je hebt een nieuwe jurk nodig.’

‘Heb ik een nieuwe jurk nodig? Als jij het zegt.’

Ze ging vlak voor Sofia staan en zei:

‘Wel naaister, waar wacht je nog op? Je hoort toch wat mijn lieve zuster zegt? En wat mijn zuster zegt, is wet.’

Sofia, die nieuwsgierig bij de jonge vrouw naar sporen van geestelijke labiliteit zocht, voelde zich betrappt, bloosde en hakte:

‘Jazeker, *mademoiselle*. Ik bedoel... dat ik uw maten ga nemen.’

Emmy Engels glimlachte spottend.

‘Natuurlijk. Wat zou u anders bedoelen?’

Sofia zorgde ervoor haar zo weinig mogelijk aan te raken. Al lukte dat niet echt, *mademoiselle* Emmy had een hekel aan stilstaan. Sofia werd er nerveus van. Elisabeth viel uit:

‘Emmy! In ’s hemelsnaam, je bent toch geen kind meer!’

Iedereen was opgelucht toen het voorbij was.

‘Hebt u al een model uitgekozen, *mademoiselle*?’ vroeg Sofia, maar Emmy draaide zich om en liep de kamer uit.

Sofia keek hulpzoekend naar de vrouw van de notaris.

‘Ik dacht hieraan’, wees Elisabeth Stracke op een model in een modemagazine dat opengeslagen naast haar op een tafeltje lag. ‘U mag het meenemen.’

‘En de stof, mevrouw?’

‘Die laat ik u straks door mijn koetsier bezorgen. Ik wil dat u twee jurken voor haar naait. Hetzelfde model, twee verschillende stoffen. Een jurk voor de herfst en een warmere voor de winter.’

Daarop verliet Sofia de woning van notaris Stracke en liep, het modemagazine onder haar arm, langs de samenschooling op het marktplein naar huis.

De middag was halverwege toen een sjees voor hun woning stopte. De voerder, een knappe jongeman met dik krulhaar dat vanonder zijn zwarte pet ontsnapte, nam een pak dat op de zitplaats achter hem lag.

Sofia, die het geklepper van paardenhoeven had gehoord, trok de deur open op het moment dat hij wilde aankloppen.

‘Een levering van mevrouw Stracke’, zei hij.

Hij had een forse, verdragende stem. Vooral zijn donkerbruine, bijna zwarte ogen vielen op. Sofia had moeite om haar blik af te wenden. Toen ze de deur had gesloten, dacht ze dat het maar goed was dat ze geen jong meisje meer was. Die vent was te knap om goed te zijn.

Marie, die nu kokkin ten huize Stracke was, hanteerde de kookpan hardhandig. Niet dat de pan haar iets had aangedaan, nee, het was Birgitta die haar ergernis had opgewekt. Wat was er in dat kind gevaren? Er was de laatste tijd geen huis met haar te houden.

‘En nu heb je naar het schijnt een dame nat gegooit.’

Birgitta stond bij de gootsteen en pompte water in een emmer. Ze giechelde. Haar ogen glinsterden.

‘Het was een vriendelijke dame. Ze vond het niet erg.’

‘Lach er niet mee! Het is wel erg! Wat is er toch met jou de laatste tijd? Je sluipt geregeld het huis uit. Waar was je daarstraks? ’s Nachts verdwijn je soms ook. Wat doe je dan? Waar ga je naartoe? Ben je dan met iemand?’

Birgitta keek verrast.

‘Ja ja, denk je dat ik het niet heb gemerkt? Dat moet ophouden’, schreeuwde Marie. ‘Voor je het weet laat je je met jong schoppen.’

Het was alsof er een hand over het gezicht van het meisje streek die er alle uitdrukking uit wegvaagde. Haar emmer was volgepompt, ze tilde hem uit de gootsteen en liep ermee de achterdeur uit om het terras te schrobben.

‘Blijf hier als ik tegen je spreek’, schreeuwde Marie terwijl ze de braadpan nogmaals een kwade tik gaf.

Buiten hoorde ze het geratel van de wielen van het rijtuig op de kasseien. Haar dochter riep de naam Thomas op een manier die boekdelen sprak. Ze was gek op de koetsier. Een wel-luidende mannenstem maakte haar een complimentje.

Marie stook de keuken uit, plantte haar handen in haar zij en snauwde:

‘Laat mijn dochter met rust, hoor je! Laat haar gerust.’

Op dat moment kwam mademoiselle Emmy de achterdeur uit. Ze was gekleed om uit te gaan.

‘Het rijtuig staat klaar, mademoiselle.’

‘Dank je, Thomas.’

Emmy knikte naar Birgitta, tegen Marie zei ze:

‘Er brandt iets aan. Ruik je het niet?’

Marie stook de keuken in. Daar herinnerde ze zich dat er

niets kon aanbranden omdat er nog niets op het fornuis stond. Kwaad omdat ze voor de gek was gehouden door een meerdere en er dus niets aan kon doen, smeed ze een klont boter in de braadpan en begon uien te snijden.

Met haar dochter was het laatste woord nog niet gesproken. Ze zou haar verbieden het huis uit te gaan, vooral 's nachts. Ze kon haar voor de nacht opsluiten. Ja, dat zou ze doen. De deur van de slaapkamer van Birgitta ging vanavond op slot.

3.

‘Is monsieur De Heyder daar?’ vroeg directeur Provoost verbaasd.

Hij zat in het kantoor over de boekhouding gebogen. De klerk, Tuur De Wachter, stond naast hem en hield zijn vinger bij de post ‘Lonen’ die ze net wilden bespreken. Sinds de vorige klerk betrapt was op geknoei, hield de directeur nauwlettend toezicht.

Assistent Ten Sande beaamde dat hij daarnet de sjees van monsieur De Heyder het voorplein had zien oprijden. Omdat niemand vandaag de grote baas uit Antwerpen verwachtte, had hij zich naar binnen gehaast om het te melden.

Provoost dacht na, een diepe frons in het voorhoofd. Het liep de laatste tijd allemaal zoals het hoorde, waar hadden ze dit onverwachte bezoek dan aan te danken? Nu ja, alsof de eigenaar van een fabriek een reden moest hebben. Misschien kwam hij om ervan te genieten dat alles zo goed liep. Maar dat was het blijkbaar toch niet, want Peter-Jan De Heyder stootte het kantoor binnen.

‘Het arbeidersboek’, zei hij kortaf. ‘Alleen dat van de mannen.’

De klerk haastte zich naar een kast en nam er een grootboek uit.

‘Staan de geboortejaren erin?’

‘Naam, geboortedag, werkplek, leerling of volle gast en loon, monsieur.’

‘Goed, ik heb hier een lijstje geboortejaren. Tel hoeveel mannen er in die jaren geboren zijn. Maak onderscheid volgens hun werkplek.’

‘Doe ik het nu, monsieur De Heyder?’ vroeg De Wachter aarzelend. Was hij niet bezig samen met Provoost de boekhouding te bekijken?

‘Ik wacht erop’, zei De Heyder, waarop de klerk aan het tellen ging.

Spinners, kaarders, twijners, wevers, ververs, drukkers, blekers, volders, voerders, een smid met zijn leerjongen, kantoorpersoneel met onder anderen zichzelf, helpers allerhande, de klerk zette een streepje voor degenen die volgens hun geboortejaren meetelden. Hij vroeg zich af of het voor de arbeider in kwestie gunstig was dat hij een streepje kreeg. De eerste drie geboortejaren volgden op elkaar, het betrof jongemannen van achttien, negentien en twintig jaar. De volgende jaartallen leken lukraak gekozen.

De Heyder ijsbeerde intussen door het kantoor. Er moesten zo’n zevenhonderd namen worden overlopen, dat was niet klaar in een handomdraai. Provoost vroeg zich af of hetgeen de baas hem de week ervoor had opgedragen iets te maken had met wat er nu aan de hand was, wat dat dan ook mocht zijn.

‘De eerste tijd alleen jonge arbeiders aanwerven, dat wil

zeggen onder de zestien jaar, desnoods vrouwen', had De Heyder toen bevolen.

Provoost had uitleg gevraagd en daarop, naast een schouderophalen, als antwoord gekregen:

'Hopelijk ben ik te voorbarig.'

De Heyder ving wel eens iets op in de kringen waarin hij verkeerde, wist Provoost.

Hij had gedaan wat hem was gevraagd. Daarom had hij de jonge Sander opzichter van de rosmolen gemaakt in plaats van een oudere arbeider, zoals kleurmeester Van Es had gevraagd.

Na een tijd was de klerk klaar met tellen. Hij overhandigde de aantallen aan De Heyder. Die wierp er een blik op, slaakte een verwensing en zei:

'Zoveel? Heren, zet u schrap. Binnenkort zijn we zo'n tweehonderdvijftig arbeiders kwijt. Verspreid over alle afdelingen, zie ik.'

'Tweehonderdvijftig?! Maar waarom? We laten hen niet gaan. Geen sprake van!'

'Als Bonaparte hen roept voor zijn Grande Armée kunt u hen niet tegenhouden, Provoost.'

'De Grande Armée?' klonk het verschrikt.

'Tuur?'

De Wachter was spierwit weggetrokken en beefde van top tot teen.

'Ik ben erbij', jammerde hij. 'Ik wil niet. Ik ga niet. Alstublieft, zegt u dat ik niet moet.'

Ten Sande trok snel het lijstje met geboortejaren naar zich toe en zag opgelucht dat hijzelf aan het verdicht ontsnapte. Ook Provoost had geluk.

'Ik vreesde dat het er zat aan te komen. Er waren geruchten', zei De Heyder.

De klerk rende kokhalzend het kantoor uit. Provoost, Ten Sande en De Heyder keken hem na.

‘Wat doen we als het zover is?’ vroeg Provoost aan De Heyder, alsof hij verwachtte dat die een oplossing uit zijn hoed zou toveren.

Maar de grote baas zei:

‘Dat is de vraag, Provoost. Ik wil dat u een oplossing zoekt. U hebt nog tijd om het te regelen. U weet nu hoeveel mannen er wegvallen, en waar. Ik wil niet dat de productie eronder lijdt.’

Provoost keek naar Ten Sande. Die verborg zijn ergernis. Zou het allemaal op zijn schouders terechtkomen, ja?

Michael Van Es was zich van geen kwaad bewust. Toen het sein weerklonk dat de werkdag ten einde was, vertrokken hij en de arbeiders, die ook nog in zalige onwetendheid verkeerden. Sommigen, die via de Grote Markt naar hun woning liepen, werden al gauw met de aangeplakte verordening geconfronteerd. Anderen, die de hoofdstraten volgden, vingen alarmerende geruchten op. Hun gemoedsrust was al snel zoek.

Michael liep door de Nieuwe Kluijzestraat naar zijn woning op het voorplein van de spinnerij. Hij werd door niemand aangesproken en toen hij zijn huis betrad, was het verontrustende nieuws nog niet tot hem doorgedrongen.

Sofia omhelsde hem alsof ze hem al weken niet had gezien.

‘Waar heb ik dat aan verdiend?’ lachte hij.

‘Weet je het dan nog niet?’ vroeg ze bedrukt.

‘Wat moet ik weten?’

Die avond vergat hij een pijp op te steken.

‘Over welke geboortejaren gaat het?’

‘Ik heb alleen gekeken of het jouwe erbij was, en dat was gelukkig niet het geval.’

‘Probeer het je te herinneren, Sofia.’

Maar toen zijn vrouw er geen zinnig antwoord op kon geven, besloot hij zelf de verordening te gaan bekijken. Zo kon hij ook in een van de herbergen op de Grote Markt een biertje gaan drinken. Waarschijnlijk was het er het onderwerp van gesprek.

Sofia hoorde de deur dichtvallen. Ze nam het zichzelf kwalijk dat ze zich niet méér herinnerde. Het was alsof ze als echtgenote tekort was geschoten. Tegelijk dacht ze aan Jan-Frederik, die aan de oproep ontsnapte omdat hij ver weg in Schotland zat. Die zorg werd haar dochter in ieder geval bespaard.

4.

Het was op een randje na vollemaan. Dat gulle maanlicht was een tegenvaller voor de man die in de schaduw van de gevels door de verlaten straten gleed en duidelijk niet gezien wilde worden.

Buiten hem was alleen de nachtwacht op straat. Die deed zijn ronde, het verplichte versje opdreunend. Wie slechte plannen had, wist aan zijn stem wanneer hij of zij weg moest duiken om niet te worden gezien. De nachtwachten die een loopje namen met het versje waren het gevaarlijkst. Zij konden ongemerkt ineens voor je neus staan.

Het was bijna ochtend. Een paar maanden geleden zou nu het eerste licht zijn doorgebroken. Nu zou het nog enkele uurtjes donker blijven. Toch wist hij dat hij moest voortmaken. Weldra gingen de vroegste lui op pad of keerden degenen die 's nachts aan de slag waren geweest, zoals de palingvisser, naar huis terug.

De man bewoog zich zonder aarzelen voort. Zijn doel was een kleine woning in de volkse Kluizewijk. Hoewel het sluitingsuur van de herbergen al ruim voorbij was, was er nog steeds leven te bespeuren. De luiken waren gesloten, maar tussen de kieren was nog licht te zien. Nu en dan verliet een klant een van de drankhuizen na een voorzichtige blik in de straat.

De man gedroeg zich nu alsof ook hij te diep in het glas had gekeken en liep zwalpend, onzin uitkramend, door de smalle straten. Een goed waarnemer zou er misschien niet in trappen. In ieder geval zou die het raar vinden dat de dronkenlap in staat was zonder wankelen doelbewust een doodlopend steegje in te gaan. Het kwam uit op vier huisjes die tegen elkaar aan leunden alsof ze elkaar overeind hielden.

Snel liep hij naar het tweede huisje. De voordeur was niet op slot. Een tel later stond hij binnen. Hij wachtte even om zijn ogen te laten wennen aan het duister. Zelfs bij bijna vollemaan liet het enige vuile raampje weinig licht binnen.

Zijn neus vulde zich met een mengeling van walgelijke geuren: drank, zweet, schimmel, urine en ontlasting. Hij rook ook iets metaalachtigs, dat hij herkende als de geur van bloed.

Intussen waren zijn ogen aan het duister gewend en zag hij een bed tegen een muur staan. Er steeg gesnurk op uit een verwarde hoop vuile dekens. Naast het bed stond een houten kistje waaruit een zwak gehuil klonk.

Er gleed een tevreden trek over zijn gezicht. Hij nam de grote tas die hij kruiselings over zijn borst droeg en trok het touwtje los waarmee ze was gesloten. Vervolgens haalde hij er een flesje uit, deed een druppel op een doek en legde die één tel op het mondje van de pasgeborene in het kistje. Terwijl hij het flesje en de doek wegstopte, viel het zwakke gehuil stil. Hij nam het kindje op met het dunne dekentje waaronder het lag

en stopte het in de tas, trok de koord dicht en hing de tas weer over zijn borst.

Hij ondernam de terugtocht op dezelfde behoedzame maar snelle manier als hij gekomen was. Al snel voelde hij een kriebelende beweging op zijn borst. Hij glimlachte tevreden omdat hij de hoeveelheid chloroform goed had ingeschat. Een dief mocht hij dan wel zijn, een moordenaar was hij niet. En over de benaming dief kon ook worden gediscussieerd. Zelf zou hij het geen diefstal noemen, maar een ingreep. Ja, dat was wat hij deed. Hij greep in door een pasgeborene weg te halen uit een omgeving die hem of haar alleen maar ellende zou opleveren en schonk het kind een beter leven.

Natuurlijk ontving hij er een beloning voor, maar hij maakte zichzelf wijs dat hij het niet daarvoor deed. Het was mooi meegenomen, dat wel. Hij had er ook recht op, hij liep immers het risico betrapt te worden. Maar wat telde was dat hij een kind verlostte van een lichtekooi, een dronkenlap of een teringlijdstster en in de armen legde van een moeder die naar een kind snakte en het met liefdevolle zorg zou omringen.

De aflevering gebeurde aan de zitbank bij het bleekhuis. Hij kreeg degene met wie hij had afgesproken niet te zien. Opzettelijk dacht hij er niet verder over na. Een aanwezigheid. Dat was het. Meer hoefde hij niet te weten. Maar hij had een vermoeden.

Zijn beloning lag op de bank. Een geldbeurs. Hij legde het kind neer en vertrok met de beurs. Hij bleef niet staan om te zien wat er nu zou gebeuren. Dat waren zijn zaken niet. Bovendien snakte hij naar zijn bed. Onderweg naar huis overdacht hij hoe het zover had kunnen komen dat hij een kind stal.

Hij had het er vaak over dat het godgeklaagd was dat ontaarde moeders kinderen op de wereld zetten terwijl er fatsoenlijke

vrouwen waren die er maar niet in slaagden moeder te worden.

Toen hij het briefje met de opdracht door een jongetje in de hand kreeg geduwd, was hij dan ook niet verwonderd geweest. Het leek hem een logisch gevolg van zijn uitspraken. Het was een lucratieve bezigheid, mooi meegenomen nu hij zonder baan zat, maar hij deed er vooral een goed werk mee. De vrouw die nu dankzij hem een kind in de armen werd gelegd, zou hem oneindig dankbaar zijn. Dat maakte hij zichzelf wijs terwijl hij de geldbeurs betastte. Ze voelde vreemd knobbelig aan. Hij trok ze open. De inhoud bestond uit een halssnoer en een bijpassende broche. De edelstenen die erin verwerkt waren, flonkerden in het maanlicht.

Hij fronste het voorhoofd. Dit was niet wat hij had verwacht. Juwelen moest hij zien kwijt te raken. Hij zou ermee naar Antwerpen moeten, in Lier was het te gevaarlijk. Hij zou opvallen, hij was niet iemand die juwelen in huis zou hebben. Zo zag hij er niet uit. Men zou direct denken dat hij ze gestolen had. De volgende keer zou hij klinkende munt eisen.

Als er nog een volgende keer kwam.

5.

Zatte Zelda had een kind. Nu ze nuchter was - wat was ze ver heen geweest, compleet van de wereld - drong tot haar door dat ze een paar dagen geleden nog hoogzwanger was en nu niet meer. Dus normaal gesproken had ze een kind. Alleen had ze het in al haar zathheid ofwel ergens vergeten, ofwel had ze het te goed weggelegd. In ieder geval had ze het op het ogenblik niet meer.

Ze haalde paniekerig haar huisje ondersteboven. Haar wo-

ning bestond slechts uit één maffe kamer. Dat ze eroverheen keek, was dus onwaarschijnlijk. En zette klein grut meestal geen keel op? In haar woninkje was het muisstil.

Ze herinnerde zich een afschuwelijke pijn, en een geërgerde vrouwenstem die haar uitkafferde en beval te persen alsof haar leven ervan afhing. Dat moest Ida Van Wortegem geweest zijn. Het was een dragonder, een manwijf dat naast wasvrouw ook vroedvrouw was. Vaag herinnerde ze zich dat ze tegen een jochie uit de buurt had gezegd dat hij als de weerga Ida moest halen. Of toch niet? Het kon ook een hallucinatie zijn. Dat had ze al eens gehad. Toen had ze zich ook lazarus gedronken en droomde ze dat ze door een wolf werd aangevallen, verscheurd en opgegeten en al. De volgende dag stond ze er versted van dat ze nog heel was.

Het kon dus inbeelding zijn.

De twijfel kwam opzetten, maar daar maakte haar lijf komaf mee. Als ze met een vinger in haar buik duwde, voelde die beurs en vreemd papperig aan. Tussen haar benen vloeiide bloed. Ze liep een beetje vreemd omdat er dikke doeken tussen gestopt waren om het op te vangen. Maar het beste bewijs dat het kind bestond, waren haar borsten. Die waren pijnlijk gezwollen en smeekten om een zuigeling. Er lekte melk uit. Die maakte zurig ruikende vlekken op de voorzijde van haar jurk.

Waar was verdomme het kind?

Het was een jongetje.

Dacht ze.

Nee.

Zeker.

Een jongetje. Met een fluitje en een frommelig balzakje en alles erop en eraan. Het jongetje... dinges... Pieter? Ja, dat klonk goed. Pietertje.

Terwijl ze een jeneverkruik aan haar lippen zette en gulzig dronk, zwoer ze dure eden: hierna zou ze nooit nog een druppel drinken. Een kind kwijtraken? Het was ver met haar gekomen. Ze schaamde zich rot. Daarom durfde ze er haar burens links en rechts in het beluik niet over aan te spreken. Wat kon ze hen vragen? Of ze Pietertje hadden gezien? Alsof een pasgeborene op eigen kracht weg was gewandeld en ze hem mogelijk het beluik uit hadden zien lopen.

‘Hé, daar heb je Pietertje van Zatte Zelda’, zou de buurvrouw links tegen die van de rechterkant hebben gezegd.

Waarop ze het er met hun rimpelige uitgezakte smoelen over zouden hebben gehad hoe vreemd het was dat een zatte moeder die voor elke vent die betaalde haar benen spreidde, zulk een schattig ventje kon voortbrengen.

Die teven van links en rechts, en die van verder weg ook, eigenlijk alle wijven van de Kluizewijk, deden alsof ze op haar neerkeken, maar eigenlijk waren ze stikjaloers omdat ze haar eigen zin deed en niet onder de knoet van een vent lag. En nu had zij dit prachtige Pietertje. Misgunden ze het haar? Hadden zij hem van haar afgenomen?

Bij elke slok jenever werd het duidelijker en toen de kruik leeg was, wist ze het zeker: de teven hadden Pietertje voor haar verborgen.

Ze wankelde haar huisje uit. In het steegje was niemand te zien, daarom struikelde ze verder tot op de straat en nog verder tot het Kluizeplein. Daar schreeuwde ze luid terwijl ze dreigend met de lege kruik zwaaide:

‘Ik tel tot vijf en als hij dan niet terug is... dan sla ik iedereen de kop in! Een...’

Maar niemand hoorde haar. Ze hadden wel wat anders aan hun hoofd.

6.

Michael Van Es was niet de enige die zich door de vallende duisternis naar de Grote Markt haastte. Al gauw had hij het gezelschap gekregen van een paar wevers. Enkelen droegen een lantaarn. Hun groepje groeide gedurig aan. Toen ze het stadhuis bereikten en het silhouet van het belfort ertegenaan zagen leunen, waren ze al met tien. Stuk voor stuk waren ze ongerust. De hele weg hadden de mannen Michael met vragen bestookt. Ze begrepen maar niet dat hij, de meesterknecht, hen niets meer kon vertellen.

‘Kleurmeester, u moet meer weten! Zeg het ons, zodat we ons kunnen voorbereiden op wat ons te wachten staat.’

Dat hij al wist dat hij zelf de dans ontsprong, hield hij wijzeliijk voor zich.

Op het marktplein wrongen ze zich door een verhit praten-de menigte tot bij de pui waar de verordening op de hardsteen was aangeplakt. Al begrepen de meesten het Frans niet, ze herkenden wel de jaartallen. Sommigen vloekten luid of trokken wit weg. Anderen lachten opgelucht, maar probeerden dat snel te verbergen voor hun minder fortuinlijke kameraden. Hij trachtte in te schatten wat het voor zijn ververs en drukkers betekende. Hoeveel zou hij er binnenkort kwijt zijn?

Hij hoorde een knetterende vloek vlak bij zijn rechteroor. Toen hij zijn hoofd draaide, keek hij recht in het gezicht van blauwverver Jan Van der Stappen.

‘Ben je erbij?’ vroeg Van Es.

Sinds Van der Stappen hem een drietal jaar geleden het leven had gered, kon de man voor hem geen kwaad meer doen, ook al was hij een onbehouwen kerel.